

Horns Oversættelse¹⁾ lyder dette Sted saaledes: »Hvem er du, som laster mig saa svært? sagde Starkad. Sigurd sagde ham sit Navn. Er det dig, der kaldes Fovnersbane? sagde Starkad. Sigurd sagde ja, og saa vilde Starkad fly, men Sigurd satte efter ham, svang Sværdet Gram og knuste Tandgjærdet for ham med Hjaltet, saa at to Kindtænder faldt ud og han var skamslaet, og saa bød han den Hund se at komme derfra. Starkad flyede, men jeg (Norne-Gest) tog den ene Kindtand. og nu hænger den i en Klokkestræng i Lund i Danmark, den vejer sex²⁾ Øre, og Folk tykkes, at den er mærkelig at se.«

I Arild Hvittfelds Danmarks Riges Krønike (1652) findes Tandens omtalt to Steder, Pag. 14, hvor det hedder: »Henrich Æmeltorp skal hafve haft hans Tand, den vaar tolf Tomelfingre omkring,« og Pag. 238: Der skrives, at denne Henrik Æmeltorp skal have haft »en sterkodders tand, som blev funden udi Skaane, vaar halfanden Tommelfinger lang.«

Efter det ovenfor anførte forekommer det mig, at der intet er til Hinder for at antage, at der i hin Tid kan være funden en lille Kindtand af en Mammuth — thi til noget andet Dyr kan man vel næppe henføre en Tand af de angivne Dimensioner — der ved sin karakteristiske Form ledede Tanken hen paa en menneskelig Kindtand; men dens forholdsvis overordentlige Størrelse som saadan maatte naturligvis lede Tanken hen paa, at den havde tilhørt en Kæmpe, og hvad var da naturligere, end at det var Stærkodders; han havde jo mistet to³⁾.

Jordskælvet i Thy og paa Mors

den 16. August 1900.

Af V. HINTZE.

Den 16. August 1900 Kl. 12.40 Eftermiddag fandt der et ret begrænset Jordskælv Sted, der kun synes at være sporet i Thy og paa en Del af Mors og særlig i den sydlige og vestlige Del af nævnte Omraade med mellemliggende Øer. Straks da Tildragelsen var bleven bekendt gennem

¹⁾ Nordiske Heltesagaer. Kbhvn. 1876.

²⁾ I den svenske Udgave ved Björner staar »sju ören«.

³⁾ Efter at Mødet var bekendtgjort meddelte Cand. SARAUW mig, at han for et Par Aar siden havde været inde paa den samme Tankegang.

Avismeddelelser, blev der i de stedlige Aviser indrykket Opfordringer om at indsende Beretninger om, hvor og hvorledes Jordskælvet var iagttaget, og ligeledes udsendtes til dette Brug en Del Skemaer af samme Art som ved tidligere Lejlighed¹⁾. Det lykkedes paa denne Maade at modtage 29 Meddelelser, for hvis Indsendelse man herved maa rette en Tak til de paagældende, ligesom man maa bringe Meteorologisk Institut en Tak for dets Beredvillighed at modtage de indkomne Skemaer. Paa Grundlag af disse, samt Beretningerne i Aviserne, er nedenstaaende skrevet.

Forud for Tildragelsen har der de fleste Steder ikke været mærket noget usædvanligt, kun et enkelt Sted har en Iagttager en halv Times Tid før set en Kompasnaal i Uro; Stødet, eller ifølge nogle Beretninger Stødene, er kommet pludseligt og har været ledsaget af Bulder som af en stærkt kørende Vogn samt af bølgeformig Bevægelse og Sitren af Jordbunden, saa nogle Iagttagere sammenligne Fornemmelsen med Opholdet paa en Dampet. Hvorvidt der har været et eller flere Stød er ikke godt at afgøre; en Del af Meddelerne sige, at der kun har været et, andre derimod, at der har været flere, indtil fire, saa det er vel rimeligst at antage, at nogle af Stødene ere undgaaede enkelte Iagttageres Opmærksomhed, hvad der saa meget lettere har kunnet finde Sted, som mange paa den Tid sov til Middag og først blev vækkede ved Stødene. Disse og den ledsagende dumpe Larm bliver i nogle af Beretningerne sammenlignet med Fornemmelsen af, at der blev løbet en Vognstang imod Muren; i et enkelt bliver det sammenlignet med et Fald. Om Skade paa Bygninger er der intet Sted Tale.

Varigheden af hele Tildragelsen sættes i de forskellige Beretninger højst forskelligt, lige fra 1—2 Sekunder og op til et halvt Minut; naar man ved, hvorledes korte Tider i Regelen overvurderes betydeligt, tør det rigtigste sikkert være et Tidsrum af faa Sekunder.

Tidspunktet angives ogsaa højst forskelligt; Angivelserne variere fra c. 12.30 til henad 1; i de færreste Tilfælde sættes nøjagtigt Minuttal, og naar Hensyn tages til, hvor forskelligt Urene gaa paa Landet, maa man helt se bort fra at bygge noget paa de forskellige Tidsangivelser og indskrænke sig til at udvælge den Tid, der synes at have størst Sandsynlighed for sig; denne er her valgt til 12.40, dels fordi Beretningerne svinge herom, men særlig fordi den er opgiven fra en Urmager, der maa antages at sidde inde med de bedste Betingelser for rigtig Tidsangivelse, idet der denne

¹⁾ V. HINTZE: Jordskælvet i Jylland den 16. December 1895. Medd. fra Dansk geol. Forening. Nr. 3. S. 32. 1896.

Gang ikke er modtaget Beretning hverken fra Posthuse eller JærnbaneStationer.

Stødets Retning synes efter de fleste Beretninger at have været fra omkring Syd til Nord; en Del udsige bestemt S-N, og i denne Retning er det ogsaa iagttaget, at Pendulen paa et Ur slog ud imod Bagvæggen af Kassen; andre sige derimod SSV-NNO, atter andre SV-NO, nogle endog SO-NV. I skarp Modstrid med disse Angivelser, der dog alle resultere i en Bevægelse fra Syd imod Nord staar nogle enkelte, der ikke hidrøre fra bestemt Egn, men ere spredte mellem de øvrige, og som sige Bevægelse fra Vest til Øst. Trods de ere i Mindretal, tør man dog ikke se bort fra dem, idet en af Iagttagelserne (Agerø) refererer til en Top Sukker, der ophængt under Lofisbjælken svingede i V-Ø Planet. Der bliver desværre saaledes en betydelig Usikkerhed tilstede i Bedømmelsen af Stødretningen, selv om den sandsynligst maa henføres til fra omkring Syd.

Som nævnt har Jordskælvet været indskrænket til Thy og Mors med mellemliggende Øer, Agerø og Thyholm; hverken fra Salling eller fra Syd for Nissum Bredning er der modtaget nogen Meddelelse, og Rystelsen synes saaledes ikke at have strakt sig hertil. Fra Hanherred har Statsgeolog JESSEN meddelt, at der intet er sporet, og dette stemmer ogsaa godt med, at Rystelsen har været stærkest i den sydlige og sydvestlige Del af førnævnte Omraade, hvor den i Thy særlig mærkedes i Sognene Agger, Vestervig, Hurup og Lodbjærg, men langt svagere nordpaa i Thisted, og som det synes ikke nordligere end Vangsaa; paa Mors har den været stærkest i den sydvestlige og den centrale Del af Øen, er derimod kun svagt sporet i Nykjøbing og slet ikke iagttaget paa den nordøstlige Halvø.

Hvorvidt Aarsagen til Jordskælvet er at søge i smaa Forskydninger langs Sprækkesystemer, saaledes som af FORCHHAMMER hævdet for tidligere¹⁾, og af nærv. Forf.²⁾ for det nærmest foregaaende Jordskælv i denne Egn, eller om den, som af JOHNSTRUP³⁾ antaget, er at søge i Udvaskning af Undergrundens Kridtlag med paafølgende Sammenstyrtning, lader sig paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger ikke udsige. En, ved muligt indtrædende nyt Jordskælv i disse Egne, fornyet Gennemgang af Originalmeddelelserne (der opbevares i Foreningens Arkiv), kan maaske kaste bedre Lys over Forholdene.

¹⁾ „Dagen“ for 18. April 1841, 1ste Spalte nederst.

²⁾ l. c. S. 45.

³⁾ Jordskælvet i Sjælland den 28. Januar 1889. K. D. Vidensk. Selsk. Overs. 1870, S. 19.